

Index contentorum.

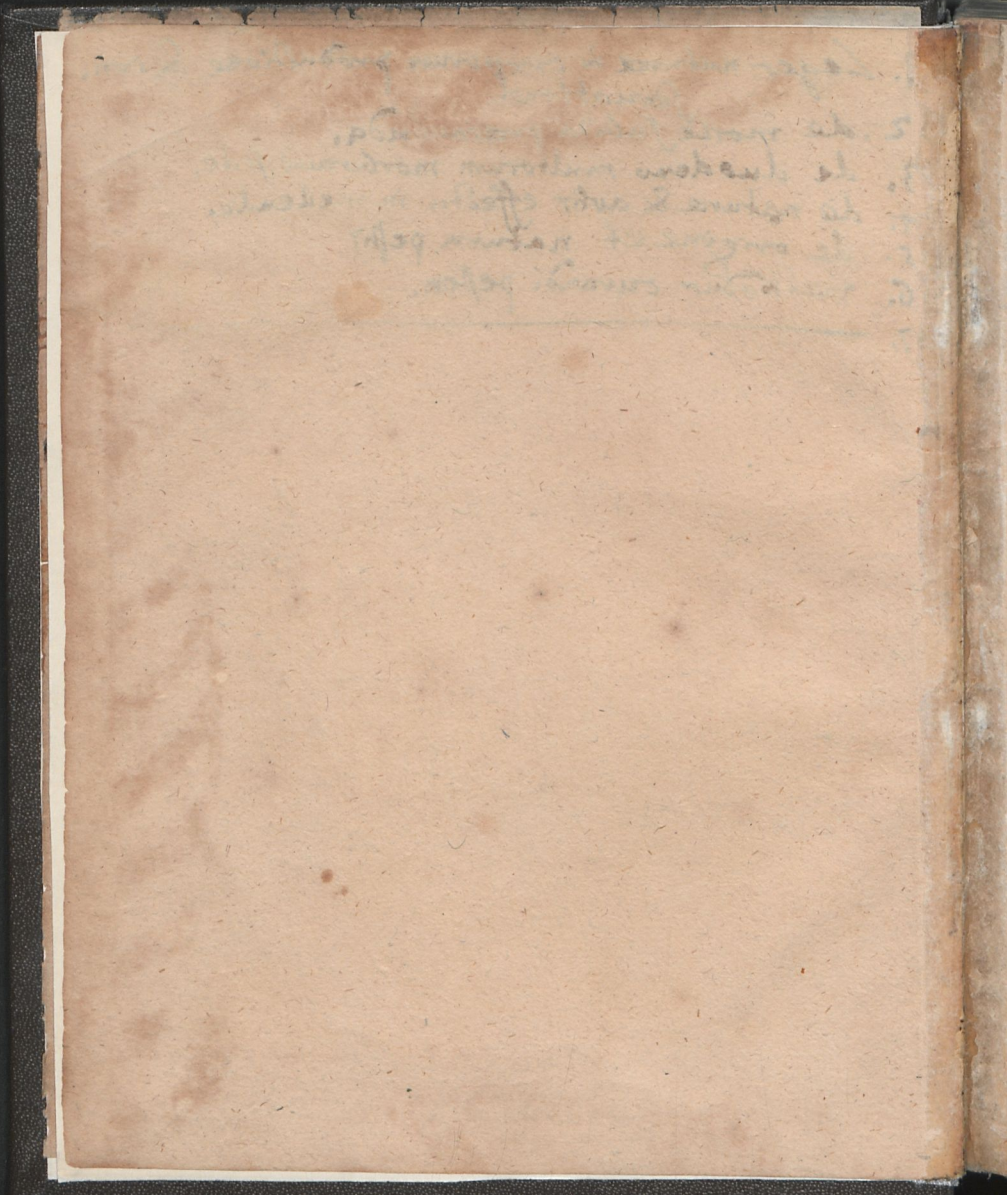
1. De balsamo Peruviano
2. de prudenti utrum medicamenti exploratione.
3. de erroribus circa usum topiorum in praxi.
4. de natura & praesentia vini Rhenani
5. de Bradypepsia
6. de purgantibus fortioribus ex praxi eiciendis
7. de anatomia publica.
8. de luxationum synthesi in genere.
9. de auditu difficili
10. Ulcerum aetologia & curatio
11. de purgantibus selectis & minus cognitis.
12. de specificis antispasmodicis.
13. de perpetuo ptillicidio ex thorace.
14. Pathologia duumviratur Helmontiani.
15. de morbis lienis
16. de affectu varo scorbutico pupulari.
17. annorum climateticorum rationalis explicatio.
18. de specificis antispasmodicis.
19. de bile medicina & veneno corporis.
20. de Carolinis thermis.
21. de temporibus anni insalubribus.
22. de temperamento fundamento morum & morborum,
23. de morbis certis regionibus & populis propriis.
24. crismus natura & explicatio rationalis.
25. de inflammatione ventriculi.
26. de siderum in corpora influxu.
27. de methodo vitam longam acquirendi. Wolffii epistola.
28. medicus sui ipsius.
29. de astmate convulsivo cum hydrope pectoris
30. de anatomis in praxi medica usu. X c. 33..

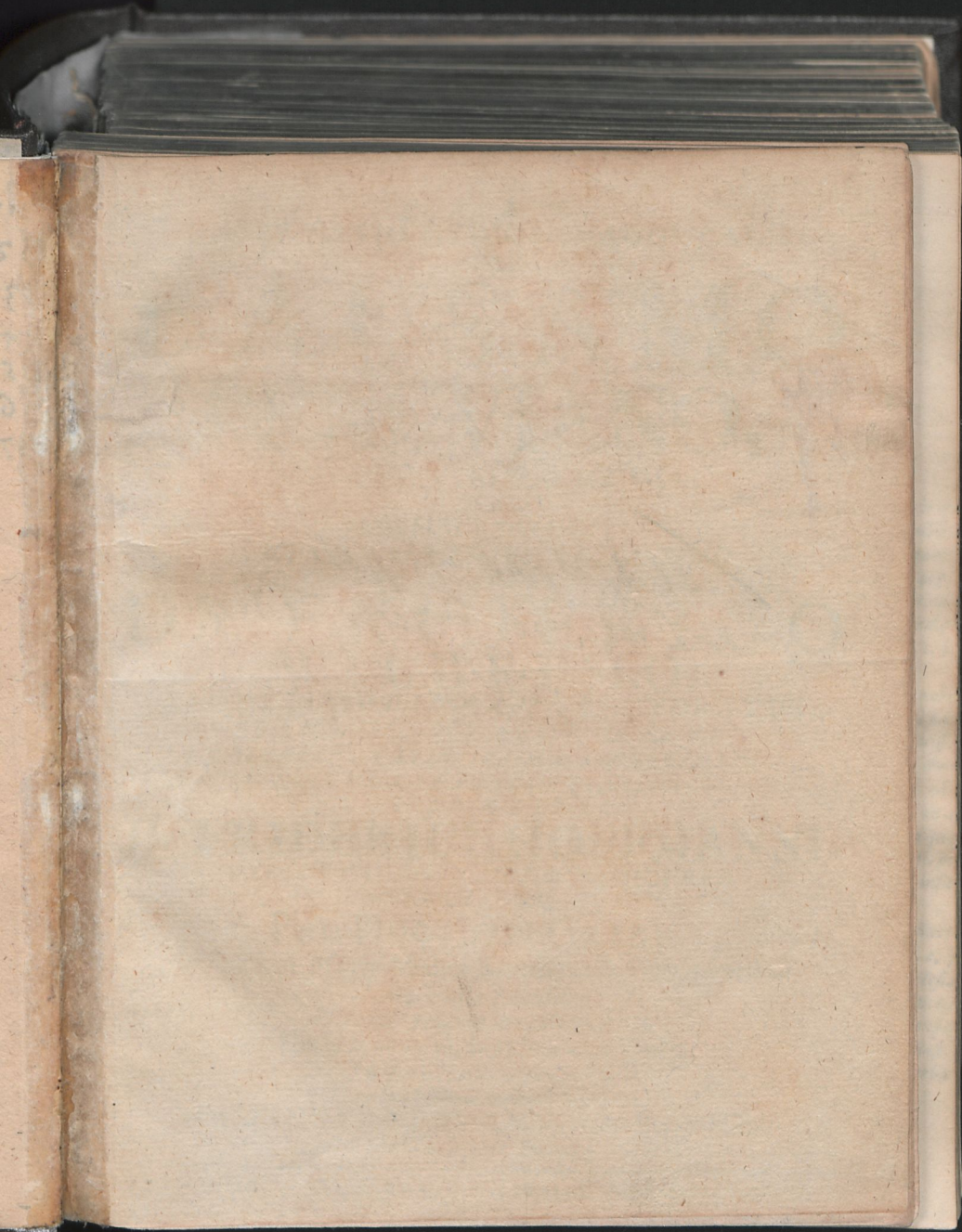

3
3
3
3
3
3
3

31. *Leges naturae in corporum production & con-
servatione.*
32. *de morte subita praecauenda.*
33. *de duodeno multorum morborum sede.*
34. *de natura & acri effectu in medendo.*
35. *de origine et natura pestis*
36. *methodus curandi pestem.* Rep. 74
-
- 37.

Fridericus Hoffmann
Fridericæ Ernestæ Filio
effert.
MDCCLXXIII. Maja.

EXERCITATIO MEDICA INAUGURALIS, ^{14.}
SISTENS

PATHOLOGIAM ¹⁶
DUUMVIRATUS
HELMONTIANI,

Quam

In Alma Regia & Electorali Fridericiana,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS

BRANDENBURGICI HÆREDE,

ac reliqua,

GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,

MED. D. EJUSDEMQUE ET PHIL. NAT. PROF. PUBL. ORD.

h. t. DECANO, POTENTISS. REGIS BORUSS. CONSIL.

ET ARCHIATRO,

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE AC HOSPITE SUO OMNI OB-

SERVANTIÆ CULTU PROSEQUENDO,

PRO LICENTIA

Summos in ARTE MEDICA Honores & Privilegia

Doctoralia adipiscendi

ad diem

Jul. Anno MDCCIV. Horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI

Eruditorum disquisitioni publicæ submittit

IMMANUEL HEINRICH GARMANN,

Chemnicio - Misnicus.

HALÆ MAGDEB. Litteris Christ. Henckelii, Acad. Typogr.

EXERCITATIO MEDICA INAUGURALIS

PATHOLOGIAM

DE UIRATU HEI MONTANI

In Alma Regina & Electorali Thibetica
SACRAE MAGNIFICENTISSIMAE
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

DOCTOREM PRAECEPTORUM
DNI FRIEDERICI WILHELMI
REGNI BOHEMIAE ET ELECTORATUS
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

PROFESSORIS
DNI FRIEDERICI HOFFMANNI
MEDICI PRAECEPTORIS
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

PROFESSORIS
DNI FRIEDERICI HOFFMANNI
MEDICI PRAECEPTORIS
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

PROFESSORIS
DNI FRIEDERICI HOFFMANNI
MEDICI PRAECEPTORIS
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

PROFESSORIS
DNI FRIEDERICI HOFFMANNI
MEDICI PRAECEPTORIS
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS

Chemnicio - Müllers
HALLA MAGDAB. LITTERIS CHRIS. HENCKELII, AUCT. TYPOG.

L. N. 7.

PROOEMIUM.

lenium est & quod excurrit, ex quo in Regia Borussorum Academia Duumviratum Helmontii publicæ Eruditorum Disquisitioni speciminis Academici loco exposui. Duumviris ibidem stomacho, puta, & Liene physiologicè consideratis, actione & usu eorum ex mente Helmontii recensitis, in quantum digestiones & fermenta locum invenire queant determinavi; somni præterea locum centalem, venterisque diversorium, animæ demum sensitivæ & mentis hospitium aliunde quam è Duumviratu deduci debere conclusi. Morbos autem diversos è Duumviratu male disposito, stomacho nimirum & Splene aut alterutro, aut utrisque male habentibus, Helmontium derivare, scripta ejusdem vel perfunctorie legenti innotescere poterat, eoque respectu sub finem dictæ exercitationis morbos è Duumviratu Helmontio deduci solitos data occasione me pertractaturum promisi. Qua fide hac Inaugurali Dissertatione me liberaturus Te L. B. compellendum prius duxi,

A 2

duxi, velisea, quæ pro ingenioli tenuitate afferentur, non nisi in bonam partem interpretari; sicubi autem erratū aut omissum quid deprehendes, illud humanæ conditioni inevitabile, hoc per chartæ angustiam condonandum reputabis. Ne vero *ais* & *o* & *o* procedam hoc ordine placuit incedere, ut perlustratis morbis universalibus i. e. totum corpus aut maximam ejus partem affectibus, cujusvis sic dicti ventris & denique artuum affectus, quos è Duumviratu suo deducit Helmont, pertractem, visurus paucis, quantum veritatis & lucis rationes & remedia ejusdem præxi afferant clinicæ. Faxit, qui supplex in auxilium vocatur DEUS, ut propositum hoc in sui gloriam proximique salutem ex voto cedat feliciter!

SECTIO I.

De

Morbis Universalibus, Febris, Pe-
ste, Atrophia, Ictero.

§. I.

Um Febres totam corporis machinam infestent, reliquis affectibus unam vel alteram partem obsidentibus, plerosque morbos aut antecedant aut comitentur, aut sequantur, nostraque saginent coemeteria & castra depopulentur, morbi universalis & communissimi nomen jure merentur; peculiarem de his Tractatum conscribere placuit Helmontio, è quo & aliis ejus libellis placita ipsius excerpere & ventilare, non inutilem, difficilem tamen materiam aggredi animus est. Febres, ille, *ex Duumviratu male affecto* deduxit, (tr. *Ius Duumvirat. n. 30.*) *ffromachium nidorosum* allegat (de Febr. c. 12. n. 4.) *in quo centrum & palestra certaminis febrilis* (ibid.

(*ibid.* c. 17. n. 4.) Febris habet virus eisque serpens multiceps, qui circa pylorum vel paulo infra hospitatur, vel insidet convexo stomachi (*ibid.* n. 8.) Et antea (c. 10. n. 3.) Nidus februm est in primis officinis: extenditur scilicet à Pyloro per duodenum & vasa ibidem multiplicia, intestina, venas Mesenterii, Lienem usque ad Hepar, quod ipsum è symptomatibus febres comitantibus explanat. Quodsi Pylorus nimia erret strictura, potus ibidem quandoque toto triduo perseverat, atque tandem plus unico vomitu rejicitur, quam biduo sit assumptum (Sextupl. Digest. aliment human. n. 41.) adeoque in febribus peccat & digestio & expulsio. Laudat igitur Fernellium, qui (lib. 6. Patbol. c. 7.) nidum intermittentium circa stomachum Duodenum ac Pancreas primum subodoratus est. (de febr. c. 3. n. 18.) Ipsa vita autem semper est intimum principale, formale atque essenziale februm efficiens. (*ibid.* c. 16. n. 5. & 16.) Omnis vero materia visibilis atque peregrina vel foras adveniens, vel sponte sua intus prognata quantumvis fuerit de ipsa solidorum nutritione degener, atque separatus liquor proprio nomine semper se habet per modum occasionis & cause irritantis. (de id. morbof n. 24.) Quoties non vitale (causa occasionalis) in agrum vitalem est insertum, indignatur Archæus & incandescit, ut istud peregrinum è sui Anatomia excludat. (de febr. c. 13. n. 3.) Degenerant autem partes alimentose in sanguine vel admistione rei extraneæ, vel impressione peregrina, vel demum errore indignati vel advocati Archæi. Altera causa occasionalis est, quando venæ Meseraicæ ex Ileæ intestini extremis hisce cognatis grossioribus intestinis assugunt succum quendam s. Ens anonyum Ipsi scoria sive stercus liquidum vocatum, urine ringende destinatum, (c. 11. n. 5. & 6.) quamdiu enim scoria recta fertur ad locum velut naturale sibi eminentiorum, bene est, & si oblique alio feratur, fit febris continua. (n. 14.) Cruor nullo modo esse potest februm causa constitutiva, imo nec quidem causa occasionalis, nisi sit extraventus priusque corruptus, i. e. nisi prius desinat esse cruor. Denique aliud quodcumque excrementum à subsequente digestionem defoedatum cause occasionalis jus in se transfert. (*ibid.* c. 16. n. 15.) Quod ad differentias februm, sedes continuarum non differt ab intermittentium. (c. 1. c. 10. n. 1.) Diaria ipsi sedet in stomachi

caro, & plerumque ex viriato cibo. Febris tabida seu hectica. Ipsi quedam est quotidiana. Quartana in splene ipso venisque sibi contiguus hospitium delegit, (ibid. n. 6.) Si de prima digestionem aciditas chyli immediate deferatur ad Splenem mox adest quartana. (Tr. Recent. p. m. 499.) Sola quartana exlex extra contubernia stomachi ad Splenem porrigit. (de febr. c. 17. n. 9.) Sciendum etiam differit, sedem quartanae nedum esse in ipso Lienis corpore, verum in ipsismet ejus arteriis si non omnibus, saltem aliquibus. Quod punctum unicum fecit sanationem quartanae difficilem (c. 6. n. 11.) Dum autem Splen sub quartana torturis toleravit plurima, tumescit ex producto per quartanam (ibid. n. 9. & 10.) Est denique malignarum castrensiū purpurearum & c. aliena prorsus & insolita admodum sedes, propagatio ac insueta medendi anxietas: dum scilicet per inspirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hospitium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur foetores & c. qui dum per pulmonem in thoracem penetrant, trans diaphragma connexam stomachi superficiem feriunt, ac suis virulentia ideam depingunt in alimento proxime assimilando. (ibid. c. 17. n. 9.) Maligna sola aliquid putridi peculiariter sibi vindicat circa orificium ventriculi. Sunt autem tanto pejores, quae non in ejus concavo, sed in convexo sedent, eo quod non nisi extraordinarium arcanum ad ista attingit loca. Ideo namque Castrenses & Endemicae omnes ceteris sunt pervicaciores, ac plerumque citra stim. Quibus vix perceptibilis calor est, solaque agros continua anxietas ad feretrum ducit. (c. 10. n. 6. & 7.) Haec Helmont. Ubi quidem febres stomachi, Splenis & Mesenterii incolas dari non nego, monet id Symptomatum phalanx, nausea ciborum, ructus, vomitus, aut saltem creber vomendi conatus, stomachi dolor, stomachi & Lienis tumor, rugitus hypochondriorum & Diarrhoea, alvi etiam quandoque obstructio. Cum vero calorem nimium, fitum, pulsum, inflammationem, exanthemata & alia accidentia probe quis pensitet, in vasis sanguineis, quin in ipso sanguine febrim nidum & focum quaeret, & forsitan etiam inveniet. Nobiliss. Job. Doleus (Encyclop. Medic. lib. 4. c. 1. §. 2. p. m.)

p. m. 683.) febre[m] definit per plus minus sanguinis turbatā mixtionem cum Cartesianis, quam tamen potius febris effectum declarat celeberrimus Dn. Praefes Patronus & Praeceptor colendissimus, (Tract. de febr. Poter. oper. annex. c. 1. p. 356.) existimans febre[m] esse turbatam & inaequalem sanguinis circulationem à motu cordis arteriarumque aucto, nec non à vitioso partium solidarum tono productam ad materiam vel quantitate vel qualitate, vel etiam solo motu atque activitate fluidis machinae nostrae partibus insensam exterminandam aut subigendam. Quos in scenam protraxit Helmont Archeos, quorum Duumviratui peculiaris est, (vid. Exerc. de Duumvirat. Helmont. Sect. 5. §. 3.) eos cum similibus portentis exposit Sagacissimus Dn. D. Stahl (positio. d. mechanism. mot. progress. sangv. thes. 26.) hinc Archei indignationem furorē & accensionem in febris amplexatur cui volupe est. Nullam noxam à sanguine intra venas, sed tantum ab hostilibus & peregrinis excrementis insultare: Deum quoque sufficientia fecisse sordium quarumcumque emunctoria, nec laceratione venarum opus esse, pro februm victoria docuit Helmont. (de febr. c. 4. n. 44.) Cruorem culpa carere (c. l. c. 17. n. 12.) per totum, vanasque inde venarum in cura depletiones viriumque furta audacter declaravit. Cur vomitiva in febrī maligna nequicquam sublevent, ratiocinatur. *ibid.* n. 10. quod etsi productum febrile vomitiva domare videantur, non tollunt tamen occasione[m] producens in convexo exteriori stomachi plantatum. Speciosus sane titulus purgatio sive depuratio: sed doli plenus exclamat c. l. c. 5. n. 8. Concluit igitur cum Hippocrate ad Democritum omne solutivum depradari de viribus & substantia nostri corporis, adeoque purgationes Medentum exilio damnat. (n. 26.) Vomitoria febres curare, aut purgationes & venæsectionem & sagaciores Medici dudum negarunt, in praeservatione tamen haec auxilia non esse praescribenda experientia firmat. Nec omnibus eadem individuus praescribunt, sed venæsectionem plethorae, (quam quidem ubelo notat (*ib.* c. 4. n. 4.) & sanguinem bonum nunquam

quam peccare posse nimietate, eo quod vires vitales & sanguis sint correlativa, nec vires abundant, ne quidem in Mathusalem,) fordibus Stomachi vomitiva & purgantia. Febribus autem presentibus illa indifferenter in usum vocanda, nemo è Sapientioribus inculcavit, præprimis ubi mali moris febres corpus invadunt, contagioque sanitatem pessundant. Non igitur Dictatori assurgendum, quando (c. l. c. 13. n. 8.) inculcat: *probo Medico magni non est momenti diversitates Februum juxta materie proprietates & loca curiose indagasse, cum nec præcavisse sit datum neque dici possit remedio: Vade tu ad talem venam vel ad istum locum. Totumque medentis studium sit invenisse remedia, apud quæ omnes febres ejusdem sunt pretii & ponderis.* Alia sane ratione, ut hoc saltem moneam, tractandæ sunt febres benignæ, alia malignæ. Continuæ aliâ, aliâ intermittentes: Et cur potentioribus incisivis egere intermittentes quam continuas astruxit? (c. 11. n. 14.) quia pertinacior magisque glutinosam materiam occasionalem habent. Cur pestem vocat febrem ardentissimam acutissimam & celerissimam? (c. 12. n. 7.) Cur causæ occasionalis diversitates admittit? (c. 13. n. 6.) Medici nomine indignos quod pronunciat, qui febrientem non restituunt ante quadriduum, (c. 12. n. 6.) Thraçonem agit. Antifebrilia die accessus & hora opportuna propinanda recte censuit, (c. 9. n. 11.) *Et est ista opportunitas in spatio borule ante paroxysmum, quantum sc. exigit ætuatione medicaminis & Stomacho vacuo. Nam si detur diebus quietis intermittentium, vel dudum ab incepto Paroxysmo, dum medicamen non presentit naturam sibi auxiliatricem, tam ad ætuan-dum seu animandum, quam expellendum materiam occasionalem febris, incassum propinatur. Imò tum argit medicamen magis quam juvat, quatenus naturam, dum quiescere mallet, ad proscriptiorem stimulat.* Quod si in Corticis Peruviani adhibitionem quis inclinet, *Excell. Præsidis monita (in not. ad Poter. Gent. 2. c. 80. p. 242.) ad animum sibi revocet autor sum. Sudorifera autem diligenter nec sine causa Helmont (tr. de Febr. c. 2. n. 10. c. 9. n. 18.*
c. 11.

c. 11. n. 7. & c. 14. n. 7.) suavit, in iisque potiore cura cardinem
 posuit. Sudorifera tamen non esse debere calida, iudiciose
 laudatus *Dn. Praeses* (tr. de Febr. c. 1. p. 860.) iniunxit. Sunt, qui
 Arsenici opem in quartana cum castrensis chirurgis advo-
 cant, & inde forsitan etiam quibusdam in Armeno & Lazuli
 lapidibus, cum opinione Helmontii (c. l. c. 6. n. 5.) in his Ar-
 senicum hospitetur, quaedam spes: Sed Arsenici falis corro-
 sionem nesciunt, qui id agunt. Arsenicum Auripigmen-
 tum &c. quantumvis fixentur & dulcorentur, nunquam ta-
 men sunt introstumenda rectius suadet *Helmont.* (tr. *Pharmac.*
 & *Dispensat. mod. n. 52.*) De siti in Febris philosophatur, quod
 oriatur propter nidorosa putrida coagulataque; non autem quod ap-
 petatur humidum nutritivum & refrigerans: sed resolutivum nocui.
 Adeoque non tam nutrimentum indicat & exposcit quam remedium.
 Ideoque nec sitis cessat per porum, nisi hic medium attulerit capessendo
 fermento consymbolum. (tr. *Pylor. Rector. n. 26.*) Et hinc non nisi in suis
 stationibus affigit, (tr. *conf. morb. sed. in anim. sensit. n. 11.*) ubi autem
 Archei sive sensitivae furor deserbuit, in intermittentibus remittit. Si-
 tim igitur fraudulentam appellat (d. Febr. c. 17. n. 5.) & hanc sta-
 gma sulphuris restringere innuit. (c. l. c. 1. n. 11. & c. 17. n. 6.) Potum
 autem licet largiorem admittit. *Detestor,* scribit, in Febris
 abstinentiam a potu. (c. 12. n. 2.) Nam si Febris sit calida & stituclosa,
 privetur autem potu humedante, depopulatur cruorem & solidarum
 partium alimenta cum viribus. Satisfaciant tum potissimum, pergit
 (n. 6.) cerevisia tenues vino nupta quibus panis admiscetur prius in A-
 qua separatim coctus, usque in collam sive mucilaginem, & frigide huc
 sumpta, cruda & non cocta. De vino tandem concludit: (n. 7.)
 qui vino modice utuntur in febris facilius convalescunt, vires confer-
 vant & in pristinum ocyus restituntur. Et paulo post: Vinum pec-
 culiarem habet indicationem: non solum quia vires addit, quibus na-
 tum exosam materiam domat; Verum insuper quod sit plausivum me-
 dicaminum conveniens. Est enim nuntius, qui vias novit, itinere ac-
 cinctus, charus intimis, & admissus in penetralia. Solvitur & lenta
 pertinaciorque Febris frequenter per appetitum rerum insolitarum (pu-

ta halesis rerumque fumatarum) sperans per rem ejusmodi inauspicatam subigere hospitem hostem. Arrident nempe ejusmodi insolita, non quidem quod digestioni (quippe que tum nulla ibidem est) sint aut alimento apta, sed quia impressionalem ideam Archei atque sigillum febrile obliterent non secus atque alias cibi inordinati exoticas silentesve in Archeo ideas occasionaliter excitant. (c. 17. n. 7.) De quartana quaedam adhuc addere non inconueniens erit. Puer quidam mox à cunis cum quartana toto biennio dimicans præter spem omnium, per crisiſ multasque sedes convaluit, (Aſhm. & tuſſ. n. 26.) vidit sæpius quartanam ſolis unguentis ſuperatam (im. 29. ferment. n. 17.) ſolitus eſt etiam eandem depellere emplastro è paucis reſolventibus & abſtergentibus composito. (de Febr. c. 17. n. 13.)

§. II. Peſtis in hoc à cateris malignis diſtat, quod cum non ſedat in ſordibus febrilibus, vt neque in cruore; afficiat tantum ipſum ſpirituſ vitalem ſui odore, ob id quoque intret & exeat neceſſario cum aëre per poros diaphragmatis, adeoque tendit ſic primario ad ſtomachum nec potens pergere ulterius motu locali, ſuam ibidem ſiſtit impressionem in nutrimento ſtomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, ſopores, deliria, ſyncopes & que vitiiati oris ſtomachi conſequentur dominium (d. Febr. c. 10. n. 8.) Imperuſ primi conſuſionis terroris atque imaginationis circa os ſtomachi contingunt. In liene nimirum cuius emunclorium eſt prope os ſtomachi, adeoque ſcopus illius ſagittarii. (Tumul. Peſt. p. 891.) Nam in iuvene ſano quem peſtis ſeptem horarum abripuerat inſtituta anatomia repe-ri eſibaram oblongam iam conſtitutam, ut prius vomitus motricem, ac dein ſyncopum continuarum aſtricem: ita & mortis occaſionem dediſſe, prout in aliis ſedecim horarum ſpatio triplicem in ſtomacho eſcharam notari patratam. Os ſtomachi eſcharam una tantum cauterizatum antea (c. l. p. 853.) tradiderat. Peſtis circa offitium ſtomachi prima tenet conciliabula. (De Concept. n. 4.) Si in aliquo affectu, ſane in hoc februm malignarum & morborum facile Coryphæo ſuum Noſter exercuit ingenium, ſuum collocavit ſtudium. Longum nimis foret, mentem eius è Tractatu, quem Tumulum Peſtis appellat, prolixius huc tranſcribere,

bere, adeat istum beneuolus Lector, curiosa multa & lectu digna videre ibidem poterit, iudicio *Excellentissimi Tob. Dolei* (*Encyclop. Medic. l. 4. c. 5. §. 5.*) In quantum ratione subiecti Duumviratum tangit ejus dogma, paucis enodabo. Scilicet, ut habet *Franc. Oswald. Grembsius* (*Arb. integr. & ruin. hom. l. 2. c. 4. n. 18. p. 436.*) *pestis causam immediatam constituit imaginem genitam ab Archeo & Panicum Archei terrorem accedente tamen etiam Archei furore, qui imaginem virulentam parit & penetrat cum imagine terroris &c.* Cum autem terrorem & reliqua animi pathemata in præcordiis, quo nomine os stomachi intelligit, stabulari assèveret, non poterat non Stomachum pro subiecto Pestis venditare, quod ex præmissis patefcit. Verum, ut, quid sentiam, aperiam, imaginationem, terrorem ad causas potius procataceticas quam ad immediatam referendas puto, siquidem disponunt solummodo corpora ut Pestis seminia eo citius recipiant & postmodum inficiantur. Neque stomachum pro Subiecto, nisi remotiori agnosco, radix enim & fermentum proxime latet in sanguine & hujus individuo comite lymphæ, quibus mediantibus communicatur conceptum miasma omnibus corporis partibus: Remotius tamen hoc recipitur & hæret præcipue in primis viis, ventriculo, intestinis &c. Hinc qui pravis humoribus in his viis scatent, facilius lue corripiuntur, & contra minori calamitate premuntur, & evadunt, qui ab hoc vitio liberi aut purgati sunt. Accedit *Αυτοψία*, quando in demortuis corporibus Ventriculus & intestina nigricantia, liquore instar atramenti repleta, imo in ipsis orificiis ventriculorum carbunculi fuerunt reperti. *Vid.* *Jacob. Roeferi Disputat. de Lue pestifera*, qui talia in famulo & filiolo observasse refert, indeque fortassis escharæ productæ, quas in ventriculis Peste defunctorum deprehendit *Helmontius*. Quibus gemella consignavit *Tb. Bartholinus* (*centur. 3. Epist. 42. p. 158.*) De cætero meum ex parte facio Iudicium *Athanasii Kircheri* (*Scrut. Pest. Sect. 2. p. m. 187.*) Philosophia de Peste ex mente *Helmontii* ingeniosior fortassis quam intel-

ligibilior. Equidem fateor acutum virum in suo, quod Tumulum Pestis nuncupat, opusculo nonnulla attigisse, quæ Physicam reconditiorem sapiunt: Attamen neque in omnibus ei subscriberem, præsertim cum omnium cœlestium corporum influxum jam tot seculorum experimento comprobatum proscribat: dein quod Pestis essentiam, & quidditatem in sola terrefacti Archei imagine & idea constituat, neque Pestem ulla ratione extra hunc conceptæ contagionis accessum existere & subsistere posse dicat, quod experientiæ pariter reclamationem.

§. III. *Atrophix sat manifesto apparent in Duumviratus labore* ait *Helmontius* (tr. Retent. p. m. 495.) Atrophix notio non abolitam profus sed imminutam saltem nutritionem denotat, quod si enim plane non nutriretur corpus, vitæ finis sensim sensimque ingrueret, quod nutritio & vita pari passu ambulat. Universalem vero Atrophiam in præmisso Axiomate indigitasse videtur, quando corporis mole decrescente, carnes ejusque fibræ flaccescunt, concidunt & imminuuntur. Nec à scopo aberravit, morbi hujus natales e Duumviratu & stomacho, præsertim in quo Duumviratus Majestatem constituit, derivando, in eo enim sæpissime hæret causa Tabis seu Atrophix, quando accumulatæ in eo cruditates alimenta corrumpunt eaque non in chylum fluidum, subdulcem, nutritium, sed in spissum, mucilaginosum, salsum, acrem, verbo partibus nutriendis improporionatum immutant, vitio imprimis lymphæ stomachalis, quin & astumtorum, e.g. in Picâ. Consentit in hoc *Lindenius*, qui hanc esse causam Atrophix constanter asseverat; *omnis*, inquit, *Tabes, quæ vulgo à destillatione capitis oriri dicitur, fit à sanguine ejusque cruditate seu acrimonia, quæ originaliter è ventriculo ortum habuit.* Idem *Lindenius* pro curanda Tabes vomitoria maxime necessaria judicat, & se sæpius tabidos curasse ait vomitu etiam repetito, *Et quisquis pergit, vult curare tabem feliciter statim ad vomitoria accedat.* (vid. *Ettmuller. d. nutrit. part. les. p. m. 279.*) *Petrus Poterius* in observationibus suis diversas Atrophix species vitio ventriculi subnatas recenset, auro suo diaphoretico & sto-

stomachicis curatas; (Vid. Cent. 1. c. 61. Cent. 2. c. 87. Cent. 3. cap. 32.) Iuvat in hectica etiam magis expurgare leniter primam regionem & temperatis balsamicis instaurare ventriculi actionem consulit Excell. Preses (ad Cent. 1. Poter. Obs. c. 40. p. 66.) Absolvendus vero hoc in affectu alter è Duumviris, Lien, qui forsitan ipse nutrimento vitioso corrumpitur. Hinc de nihilo sunt, quæ (Tr. A. Sed. anim. ad morb. n. 10.) dicitur: *Atrophia quandoque contingit ob parcum fermentum ad stomachum affluens*, è Liene nimirum per Vas breve, quod commentum in priore exercitatione Sect. 4. §. 14. refutatam.

§. IV, Pervulgata ac omnium ore trita circa Icteri scaturiginem est opinio, oriri eundem ex obstructione aut glandularum aciniformium hepatis, itaut secretio bilis à sanguine planè non contingat, aut ductus choledochi, quo obturato bilis ad intestinum duodenum non excernatur. Huic tanquam à tramite rationis & veritatis aberranti sententiæ masculè semet opposuit Helmont asserens *Ictericum non esse à Retentiis*, (Ignot. act. Regimin. n. 43.) *sed à stomacho deficiente*, (sed. anim. n. 32.) & *Ictericus ipse nunquã alibi viget magis quam in atrio stomachi* (Conf. morb. sed. in anim. sensitiv. n. 13.) *Nidum sive officinam Ictericæ mali esse a pyloro usque ad finem duodeni.* (Schol. Humorist. passiv. decept. n. 35.) Contra bilis effusionem veram porro argumentatur; (Sextupl. digest. alim. human. n. 30.) *Sunt fellis vulnera confestim mortalia, non autem ita hepatis. Si fel saltem bilis esset, mors sequeretur quamlibet fellis effusionem de necessitate. Attamen Ictericus non est mortalis, licet fel nedum super intestina, sed per totum corpus equaliter, longe, late, profunde ac per minima sit diffusum. Ergo vel vulnus fellis plus importat quam bilis effusionem, vel icterus non est bilis effusa, vel utrumque est necessarium.* Statuit igitur in stomacho fundamentum ac primordium Icteri delitescere, ibi, si debilitatus is sit, flavam saburram generari & propterea chyli degenerationes atque cruditarum hinc oriundarum corruptiones, quas *stercus liquidum* vocat, propullulare, hoc præter naturam fursum per venas meseraicas raptò, totum corporis habitum inquinari. Paucis dicam quod res est.

Hic ut alibi fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter commisit *Helmont*. Veritati enim non repugnat, in Ictero quandoque in stomacho subesse vitia primæ costionis, in sequentibus non corrigenda, humores nimirum graviter corruptos, qui, quod *Helmontius* innuit, fermento suo virulento quicquid attingunt confestim inquinant, & in consimile virus transmutant, ita ut chylus his vitiose contaminatus & ad massam sanguineam delatus totam corporis superficiem flavo, viridiusculo aut alio suspecto colore inficiat, quod in casu energia salutaris vomitoriorum cum *Helmontio*, *Fabro Langio* & aliis pro evacuando in primis viis contento mali formite commendanda: At vero propterea bilis vitia unde non rarius confurgit Icterus excludenda non erant. Concedi equidem potest, quod statuit (*Sextupl. Digest. n. 34.*) *fel esse viscus vitale*, & ipsum corpus ejus liquorem amarum ex optimo cruore paratum, balsamum icoris & sanguinis continentem: sed inde non sequitur, quod obstrui ductus ejus, quod tartarea aut viscidâ amurca scatere nequeant. (*Vid. Magnific. Dn. D. Wedellii Patroni & Præceptoris Venerandi Patbol. Med. Dogmat. S. 3. c. 13. p. 682.*) Facescit hæc amurca in calculos sæpe, ipsaque, si egressus denegeretur, lapidescit bilis, unde Icterus pertinax, omnium medicamentorum dotes & labores Medici eludens. Et tunc excrementa alvi pallefcunt, quod *virio potius digestiva quam distributiva* imputavit *Helmont*. (*Schol. Humorist. pass. decept. c. 5. n. 15.*) reilius tamen obstructioni choledochi debetur. Dum igitur per quædam calcinata alcalia Icterum se sanasse prodit, (*c. l. n. 35.*) id præstitit quatenus deobstruentia illa sint partim, partim absorbentia, Unicum adhuc addam è vulgi contra Icterum remediis superstitiosis. *Memini* (inquit *Helmont. c. l.*) *lucium piscem*, quandoque vivum in dorso à capite ad caudam apertum, superligatum transversim in regione stomachi intra paucas horas fuerisse putidum cadaver, totamque ejus carnem, que antea erat albissima, flavam evasisse. *Vulgus medentem rebatur se traxisse bilem ab Ictero*: Ego vero ratus sum piscem calore

3

*Ictericæ putruisse, suamque flavedinem a corruptione mutasse. Tin-
cas vivas alligant umbilico & plantis pedum nostræ mulier-
culæ, quæ etiam colorem Icteri cum cadaveroso foetore con-
sequuntur; nescientes non squamosos pisces, qualis tinca,
mustela, anguilla, auratas etiam mortuas putrere incipientes
eodem ex sua natura tingi colore.*

SECTIO II.

De Morbis Supremi Ventris, Ce-
phalalgia, Vertigine, Epilepsia, Apoplexia,
Lethargo, Phrenitide, Melancholia,
Mania.

§. I.

C*ephalalgia citra vapores per nudam actionem Regiminis è
Duumviratu procedit. (Duumvirat. n. 14.) E stomacho dor-
lor capitis. (Ignor. Hosp. morb. n. 74. Cusi. Err. n. 40.) Ut
in aliis sic & in hoc affectu multum desudavit Hel-
montius, pro antiquiorum dogmatibus evertendis plane, suis
autem cuilibet, velit, nolit, obrudendis. Scholæ per vapo-
rum ad caput ascensum cephalalgiam oriri asserbant, unde
exoptatam occasionem indeptus Noster adeò eas exagitavit,
ut stylo plus quam sarcastico (Duumvirat. n. 14.) scriberet, ca-
put non magis à stomacho per vapores lancinatur, quam
mentum à vaporibus testium in barbatis. Potius Cephalal-
giam, citra vapores, è Duumviratu per nudam actionem re-
giminis procedere statuit, in cuius explicatione adeò intri-
catus est, mentemque suam premit, ut fere idem accidat
Lectori, quod Appiano Grammatico, qui Homeri manes
ab inferis vocare voluit, percontaturus quâ patriâ quibusve
parentibus esset genitus. Recte quidem eliminavit è foro
latrico vanam vaporum ascensionem, quam vel hodiernum
sibi*

sibi imaginantur & plebecula persuadent, aut si mavis largiuntur, Medicorum non pauci; inde verò non obtinuit quod molitur, omnem nimirum Cephalalgiam Duumviratui & in specie stomacho in acceptum ferendam. Distinguendum enim erat inter Cephalalgiam quæ fit per essentiam & per consensum. Hæc partium inferiorum & potissimum Ventriculi vitio sæpe contingit, nec è vaporum transmissione, nec per actionis Helmontianæ regimen, ita ut caput auscultet stomacho, sed ex communicatione membranarum & nervorum. Ut enim ex contusione vel vulneratione membranarum cerebri concitatur quandoque vomitus; ita per eundem symbolismum & consensum ex labe ventriculi capitis dolor non rarius observatur. Exempla apud Autores Practicos passim prostant, e bile ad stomachum retrocessa hemigraniam ortam notavit *Petr. Borellus (Cent. 2. obs. 1.)* è frigidâ ventriculi discrasia immanem capitis dolorem refert *August. Thonerus, (lib. 3. obs. 2. p. 141.)* eundem cum compressione & vomitu ex philtro *Joh. Petr. Lorichius (lib. 2. c. 1. obs. 1. & 2. p. 152. seqq.)*

§. II. *Vertigo omnis ab inferis scandit circa vaporem aut fumum, sed per solum actionis regimen caput auscultat stomacho. (Jus Duumvirat. n. 19.) Vertigines sentiuntur manifeste è stomacho manare. (Sed. Anim. n. 7.) vertigo ex deficiente stomacho. (ibid. n. 30.) Non a Catarrhis (Catarrh. delirament. n. 63.) Neotericorum plerique in eo conveniunt, quod in vertigine vitiosus & inordinatus sit Spirituum motus, circa subjectum primarium autem in diversas opiniones distrahuntur. Oculum non esse *ἄσχετον πᾶσιν*, quæ assertio *P. J. Fabro* arridebat, ab Excellentissimis viris *Wedelio* & *Hannemanno* declaratum est, argumento potiori per experientiam desumpto a vertigine cecorum (*vid. Miscellan. Natur. Curios. Decur. I. ann. 6. & 7. p. 159. Decur. II. ann. 1. p. 170. seqq.*) Præterea non in solo oculo, sed simul in reliquis sensuum organis similis fit inordinata agitatio unde & aurium tinnitus & minus firma obiectorum apprehensio*

hensio solet adesse; imo hoc spirituum motu inordinato ad musculos usque continuato, etiam convulsiones nunc graviores nunc leviores superveniunt. *Helmont* ventriculorum primario, cerebrum per Regimen sive *deuragona délav* affici, hinc omnem vertiginem in ventriculo stabulari contendit, quod in se ipso tanquam *expertus*, cui credat qui volet, *Robertus* observavit. (*Ius Duumvirat. n. 19.*) Verum quod in prioribus jam factum, denuo infusurandum venit *Helmontio*; distinguendum est inter vertiginem idiopathicam & sympathicam: In illa primario cerebrum afficitur, tametsi non adeo frequens sit: siquidem Practicorum observationes monstrant, omnem fere vertiginem contingere partium inferiorum vicio, utut diutius affligens & crebrius recurrens usque eo Spiritus animales & cerebri texturam alterare valeat, ut tandem ex vicio cerebri proximo suam ludat tragoediam. Ventriculi labe frequentissime variis modis oboritur, imprimis in quibusdam jejunium ferre nequit, unde tales vertigine corripiuntur, quamdiu vacuus est stomachus, subito autem atque unam vel alteram buccellam comederunt, omne malum cessat; hinc etiam matutinis horis tantillum comedendo vertiginem sæpius præcavent, qui ejusmodi imbecillitate ventriculi laborant: tale quid in juvene, qui cum tardaret prandium vertiginem passus est, observavit. *Anton. Frachanzanius apud Laurent. Schulzsum Consil. 311. p. m. 887.* Modus quomodo fiat talis vertigo per consensum stomachi controvertitur. Vulgo ad vapores in caput elevatorum confugiunt, quorum transitus cum sit impossibilis, omnibus viis sufficientissime munitis, *Helmontius* eorum defensores in scriptis suis passim deridendos, propinat, actionis regimen allegando, quod cum tantum obscuritatis possideat, quantum impossibilitatis vapores, rationem cum *Joh. de Muraleo* hancce reddo: Materia quædam pungens aculeataque in ventriculo hospitans, cum otiosa est, & nihil invenit in quod agat, in ventriculo vellicationem & crispationem fibrillarum nervearum instituit, quæ vellicatio ut omnis alius motus spasmodicus communicatur cerebro, quod ex fidibus

C

evi-

evidenter demonstratur, unde fibrillis commotis Spiritus animales turbantur, sanguinis motus simul augetur, quodq; heterogeneum in sinu continet, in cerebrum ablegat, unde spiritus tenebris offunduntur, visus obscuratur, aliique sensus hebescent, donec, nube discussa, serenitas iterum accedat. (Vid. Miscellan. Nas. Curios. Dec. 2. ann. 8. obs. 5. Schol. p. 28.) idem docet Job. Dolauus (Encyclop. Med. lib. 1. c. 8. §. 10. p. m. 109.) Vomitu autem abradendas è stomacho sordes, non sine causa præcipit Helmont, (Jus Duumvirat. n. 19.) quibus idea illa vorans est impressa.

§. III. Epilepsia frequentius sentitur è penus stomachi in Cor & Caput attolli. (Conf. morb. sed. in anim. sensitiv. n. 3.) Comitale virus circa stomachum primitus elucescit, ac dein maxime in capite percipitur. (ir. de morb. archæal. n. 17.) Divisio Epilepsiæ in idiopathicam & sympathicam probe inculcanda fuisse Helmontio, ne, quod secundum quid erat intelligendum, simpliciter asseruisset. Quoties enim à peculiari cerebri & generis nervosi constitutione, in malo præsertim hæreditario, aut à singulari spirituum ataxia, quæ vel à levissima causa externa ad incompósitos ejusmodi tumultus concitari valet, Epilepsia exoritur, in fonte ut plurimum stomacho? Quoties etiam lapsus, vulnera, commotiones cerebri vehementiores, animi pathemata &c. determinationes spirituum irregulares & eccentricitates inducunt, ut epileptici motus proveniant, absque vicio ventriculi? Tametsi vero subjectum principale morbi caduci cerebrum cum nervorum profapia jure venditatur, materia tamen peccans, unde Epilepsia resultat, non semper inibi progignitur, verum per quandam quasi irradiationem & transmissionem eo tendit. Huc respiciens Helmontius appositè omnino asseruit, comitiale virus circa stomachum elucescere, ac deinde in cor & caput attolli. Suo jam dudum tempore epilepsiam vitio stomachi subortam annotavit Galenus (lib. 5. d. loc. affect. c. 5.) Quin & ipse lien Dumvirorum alter suam multoties contribuit symbolam; à vaporibus lienis epilepsiam menstruam habet Hollerius. (Prax. cap. d. Epileps. in Schol.) Lindanus curavit puellam

epilepticam obstructione lienis simul laborantem, quæ tempore invasionis auram quandam è sinistro hypochondrio asurgentem observavit, epilepsiæ subsecuturæ prænuntiam. Et vero mirabile quid est, epilepticos ante paroxysmum percipere aut imaginari sibi materiam subtilem, aut, ut vocant, auram, ex uno alterove membro ita sursum repentem, ut ubi ad cerebrum pervenerit, convulsiones demum epilepticas inferat. Exempla quidem apud Præcticos passim prostant, epilepsiam e manuum pedumve digitis ascendentem habet, *Fernelius*, (*l. 5. Pathol. c. 3.*) è dextro crure *Kerckringius*, (*Spicileg. obs. anat. 71. p. 143.*) è tibia *Galenus*, (*l. 3. de loc. affect. c. 7.*) imprimis autem curiosum videtur illud *Lindani*: Refert ille de quadam muliere, quæ quoties paroxysmus epilepticus instaret, intra pubem sentire se levem quandam morsiuunculam dicebat & surgentis auræ locum accurate designabat? hæc à medio corpore infra & supra umbilicum versus superiora non surgebat celeriter, sed paulatim, & cum cordi approximaret, cor palpitabat, post unum vel alterum pulsus animi deliquio afficiebatur, postmodum cum pulsus denuò inciperet, tota convellebatur, superata convulsione ad se redibat, donec novus succederet paroxysmus: Ratio hujus phænomeni hæc circiter reddi poterit: dum in isto loco remotiori exoritur convulsio, primo saltem est quædam fibrarum levis contractura, quæ secundum tractum nervi ipsique annexarum fibrarum sursum pergit, donec ad principium nervorum, motu convulsione continuato, spiritus ibidem violentius agitati facti quasi agmine explodi & expandi incipiunt, unde non tantum omnium sensuum perturbatio sed etiam totius corporis convulsio subsequitur. Quodsi partis, ubi ista aura residere creditur, conditio ferat, ligatura quandoque injicitur, qua auræ ascensus quasi inhibetur, & paroxysmus incipiens præcaveatur. (*Vid. Philipp. Salmuth. Cent. 1. Obs. 90. p. 55.*) Hoc ipsum tamen fit non propter auræ ascendentis inhibitionem, sed

quia ligaturâ parti stupor inferitur, irritationis sensus & spirituum motus & tandem fibrarum convulsio aut omnino tolluntur, aut saltem, quo minus adeo vehementes sint, impediuntur.

§. IV. *Apoplexia sive ex vita inordinata, sive demum ex ira vel morore erumpat, semper è stomacho surgit, sagittaturque in caput. (Conf. morbor. sed in anim. sensitiv. n. 12.) it. Nusquam actio regimints in Duumviratu magis elucescit quam in Apoplexia, & similibus. (Asthm. & Tuss. n. 49.)* Apoplexiam alias fideratio & gutta vocatam radicaliter in stomachum tanquam πρώτον πύλον defert Helmontius, cerebrum autem quod inferiorum regimini auscultare deberet, per devteropathiam affici & in Duumviratus famulatum velit, nolit, traduci contendit, non secus ac si foramen subito claudatur, per quod lumen in locum obscurum alioquin diradiatur. Verum uti cerebrum principale motus ac sensus organum contra Helmontium satis recte asseritur; ita & in eo Apoplexiam tanquam motus & sensus abolitionem ob denegatum in duabus & fibras ut & medullam spinalem spiritibus influxum, residere, cuius colligere in proclivi est. In specie ventriculos cerebri obstructos Veteres incusabant, utpote spirituum animalium elaborationi destinatos. Ast cum basis, cui hæc opinio innicitur, firma ac stabilis haud sit, siquidem in cerebri ventriculis nec generantur nec ex iis pro distributione, viæ ad nervos patent, verior eorum habetur sententia, qui in principio medullæ spinalis seu basi cerebri obstructionem contingere autumant; huius natales vel ex interno vel externo principio derivandi, prout nimirum vel ab extravasatione, stagnatione, visciditate feri aut sanguinis oritur, vel à cranii depressione, aut aliarum rerum cerebro incumbentium mole dependet, quorsum pertinent omnes ictus, vulnera, casus, tum ipsius capitis, tum cervicis, ex cuius læsione apoplexiam inductam mirum casum recensuit *Wedelius (Patholog. Dogm. Sect. 3. c. 10.)* Imo hodiernum adhuc solenne

ne

ne est venatoribus ac lanionibus animalia grandiora, e. g. boves, cervos &c. aut securi valde ad frontem percussa, aut cultro acuto in cervicem adacto subitanæ neci, quæ non nisi apoplexiæ species, tradere. Ut vero ad *Helmontii* placita redeam, non parum roboris suam sententiam circa partem in Apoplexia affectam nancisci judicat ex methodo curationis, quam in eodem morbo adhibuit: *Apoplexiam recentem*, inquit, *multoties superavi procurato vomitu, vel defillatis stomachicis validioribus rebusque aromaticis.* (conf. morb. sed. in anim. sens. iv. n. 3.) *Apoplecticos juvant remedia pro Duumviratu.* (*Jus Duumvirat. n. 17.*) Quod vomitoria concernit verum omnino est, esse eadem insignis efficaciam in Apoplexiâ leviori. Tegularius Jenensis apoplexia correptus adhibito emetico plenissime mox restituebatur. (*Vid. Wedelius c. l. p. 635.*) *Cbristianus Langius* (*Miscellan. Curios. Medic. p. 9. & 10.*) non satis de prædicare valet vomitoriorum virtutem plus quam herculeam in debellanda hac hydia, præfertim in invasionis principio. Egregia pariter sunt exempla duo, quæ c. l. in medium protulit. In specie sal Vitrioli albissimum tanquam Apoplexiæ curandæ secretum consilio *Helmontii* & *Fabri* miris mastrat præconiis. Tantum vero abest ut solis vomitoriis cura Apoplexiæ semper absolvatur: ut in fortiori eorundem conatus sufflaminet & illudat mali vis: Quodsi vero desideratus effectus subsequitur, ratio operationis hæc reddi poterit. Per vomitum illum ventriculus & pectus sursum deorsumque commoventur, excrementa viscosa & glutinantia discerpuntur & protruduntur, atque cum ob nervorum plexus etiam superioris cavitatis viscus prænobile in commotionem non levidensem rapiatur, obstructio illa oppidò sic tollitur. Remedia stomachica, aromatica & Duumviratui servientia, quæ laudat *Helmontius*, talia sunt, quæ partibus suis volatilibus capiti simul conducunt egregiè, eoque respectu Apoplexiæ contratendunt, obstructions referant, liberumque spiritibus in partes inferiores influxum concedunt. Ea

vero cum in spirituosis aquis ut plurimum consistant, ne confertim ingerantur, ut ægros inebrient summopere cavendum. Spirituum namque arcem invadunt, illos incendunt, deflagrare faciunt, deflagrandoque in vappam transmutant, ut ideo aquas Apoplecticas ipsius Apoplexiæ fomenta appellitet *Dn. D. Job. Lud. Hannemann (Diss. de us. & abus. inebrium. §. 36. p. 42.)*

§. V. *Sopor seu Lethargus è Duumviratu. (Jus Duumvir. n. 3.) Sopor ab ore Stomachi. (de Febr. c. 10. n. 29.) Sopor tam morbose quam artificiales sive opiatorum optime debellantur per lixiviam, que tamen nullatenus agnoscuntur pro remediis cephalicis. (Jus Duumvirat. n. 31.) Somnum naturalem è Duumviratu derivat Helmont, quod vel ex unico loco in priori exercitatione jamjam allegato, hïc autem repetendo satis apparebit: Somnus (scribit *Jur. Duumvirat. n. 39.*) in præcordiis suscitatur, & in capite notabiliter se manifestat, adeoque caput ad consensum præcordiorum parere non erubescit. Ex hoc fundamento vel invitus compellebatur, ut in sopore præternaturali, sive affectibus soporosis, lienem & stomachum pro subjecto primario declararet. Uti vero somnus naturalis ex imminuto spirituum in organa externa influxu, & ex aliquali eorundem torpore rectius deducitur, ita in somno p. n. nimius spirituum torpor incusandus, adeoque nec stomachus nec lien subjectum erit primarium, sed cerebrum & cerebellum, meatusque seu pori eorum, per quos spiritus animales ad officia sua obeunda vel in ipso cerebro vel ad externa sensoria demandandi sunt. Hanc quidem opinionem probatissimorum Medicorum pro cerebro militantium debellare machinatur, quando ratione curationis lixiviam in soporosis affectibus valde proficua pro remediis cephalicis nullatenus agnoscit. Si ex hoc argumento stramineo contra adversarios aliquid obtinuisse sibi met imaginatus, quam benè Duumviratui consulatur non video, quando lixiviam nec pro remediis stomachicis nec splenicis nisi certo respectu agnoscuntur, ita nimirum ut & capiti quandoque con-*

0197

80

du-

ducant egregiè; sunt autem non contemniendi usus in sopore p. n. quatenus spiritus torpidos volatilisare & agiles reddere valent, unde etiam ex hoc capite contra Helmontium cephalica dici queunt non inconcinne. Stomachicis curari bene Idem advertit c. l. n. 26.) Sed & stomachica cephalica esse expendendum *Ipsi erat.*

§. VI. *Amentia omnes è stomachi regione manant.* (Conf. morb. sed. in anim. sensit. n. 3.) Amentia notio in sensu generaliori fumitur *Helmontio*, ita ut quasvis mentis abalienatae species, e.g. delirium phreniticum, melancholiam, maniam &c. complectatur. *In penititiori tunica stomachi, velut thalamo, habitare animam mortalem, eamque intra sinum suum obvolvete mentem immortalem* expressis verbis docuit c. l. n. 2. & ex hoc fundamento quosvis animae & animi motiones & læsiones deducere ipsum oportebat, ne se dictorum immemorem mendacii nota infamem redderet. Inde etiam amentias quæ omnium fere suffragio cerebri facellum tanquam fixum domicilium incoluerant, è pristina sede dejecit in stomachum. *E liene spinoso absque materiali errore prodire easdem* alibi statuit; (*Ius Duumvirat. n. 1.*) id verò nemini paradoxon videbitur, nisi cui arctissimum, quod ex mente ejus lienem & stomachum intercedit, connubium haud innotuit. Brevitatis studiosus provooco ad prioris exercitationis *Secl. V.* ibi radicem huic sententiæ præcisam inveniet Lector benevolus. His prælatis ad aliquas amentiarum species ut progrediar instituci ratio monet.

§. VII. *Deliria restantur Duumviratum male affectum:* (*Jus Duumvirat. n. 30.*) *habitant in præcordiis* (*de Febr. c. 11. n. 3.*) Delirium in sensu strictiori, quatenus cum febre conjunctum, accepisse videtur *Helmont*, quod alias phrenitidis notione, *Ipsi* quidem insolitâ, exprimitur; in cujus tamen etymologia, pro roborandâ suâ sententiâ, proque asserendâ Duumviratus prærogativâ, egregiè quid, scilicet quod pueri in faba, invenisse, sibi abblauditur. Nimirum ἀπὸ τῶν φρενῶν phrenitis dicitur;

φρένες

φρένες autem præcordiorum nomine os stomachi denotare non veretur obtrudere, quem errorem in priore exercitatione *Sell. V. §. u. n. 1.* refutavi. Hinc tantam prærogativam stomacho vindicare nititur, eò quod cordis nomen, [*vel quasi*] autoritatem ac proprietates præ cæteris visceribus ad se rapuerit; [*Sextupl. Digest. n. 18.*] & concludit locum affectum in deliriis & proinde etiam in phrenitide non in cerebro, sed in præcordiis potius h. e. Duumviratu stomachi & lienis esse indagandum, utpote quorum viscerum archeo, qui tunc ad furorem redactus est placato mitigatoque symptomata illa funditus demum eradicari possint. Verum his ipsis male nobis consuluit *Helmont*, neque partem affectam, neque causam ex rei veritate indigitans. Tamen si enim in hac hypothesei iudicio *Christiani Langii* (*Patbol. animat. p. 67.*) quædam subsint, quæ non statim susque deque habenda; potior tamen & experientie conformior eorum habetur sententia, qui in phrenitide inflammationem cerebri aut ipsius aut membranarum, ejusdem contingere asserunt, oriundam à rapidiori motu humorum & Spirituum, qui si à miasmate febrili ejusque intensiore commotione inordinatis & tumultuariis motibus ferantur, judicia hinc in mente enata non possunt non à sanorum regularibus magis judiciis longissime recedere. Antiqui Medici urinas nimis dilutas (quas in malignis & acutis febribus funestum semper indicium notavit *Excell. Praeses Tr. de Febr. ad Poter. p. 870.*) indicare phrenitidem prodiderunt, & responderet quoque experientia, testantur enim de ingenti secessione feri a sanguine, unde ipse crassior redditus per venas angustissimas cerebri non bene circulator, sed inflammationem ibi parit. Quod curam *Helmontianam* concernit, *deliria remediis stomachicis non cephalicis mitigari, aboleri* scribit; (*Jus Duumvirat. n. 26.*) Ast nec stomachica, nec cephalica stricte sic dicta curare phrenitidem affirmaverim, quin potius ratione inflammationis imperus sanguinis affluentis refræmandus, tum per sanguinis missionem, (quam aliqui adeo necessariam judi-
cant,

cant, ut arteriotomiam commendent, quam magna cum felicitate administratam expertus est *Dominic. Panarolus Pentec. 1. observ. 29.*) tum per præcipitantia sanguinis stagnationem resolventia, non neglectis pro re nata veficatoriis, clysteribus, pediluvii, è blandis nervinis & paregoricis: ratione delirii vero motus spirituum inordinatus corrigendus, per succinata, camphorata, cinnabarina, castoreata, præcipitantia, moderatiora tamen, quibus etiam, si vires plenariè non sint dejectæ, opiata in parca dosi sunt associanda, ita ut quando illa motum inordinatum, hæc nimium & impetuosum respiciant, & suspendant lienem *secundum Helmont (Jus Duumvirat. n. 40.)* ab operosa phantasmatum feriorum exercitatione. Quo autem hisce indicationibus fiat satis, & in hoc peracuto affectu, quin & aliis morbis malignis cura auspiciò procedat, probe observentur saluberrimæ cautelæ, quæ habet *laudatus Dn. Præses (c. l. p. 870. sqq.)*

§. VIII. *Amentis hypochondriacæ extra controversam sunt præcordiales. (Dem. Id. n. 5.)* Melancholia ratione significationis sua gaudet latitudine, modo enim humorem antiquis dictum melancholicum, atrum nempe & ex flavo nigricantem, aut si mavis statum sanguinis & feri acetosum fixumque variis gradibus differentem, modo delirium melancholicum ab illo feri & sanguinis statu oriundum denotat. Prout autem dicta sanguinis crasis & motus spirituum variat, ita mens in ratiocinando varia quoque concipit deliria; id quod vel in sanis à vini largiori usu videre est, quando è multis ebris eodem vino delibutis hic tristes cogitationes volvit, ille in risu & jocos solvitur, iste lites ferit, alius in somnum fertur aut Venerem; quo de Lyricorum Pater *Horatius (Carmin. l. 3. od. 21.)* eleganter cecinit.

*O nata mecum Consule Manlio,
Seu tu querelas, seu gevis jocos,
Seu rixam & insanos amores,
Seu facilem, pia resta, somnum.*

D

Quod

Quod ad subjectum principale morbi & delirii melancholici, victoriam aut triumphum cecinisse videtur Helmont, quando melancholias extra controversum præcordiales esse pronunciat, i. e. oriri stomacho male habente. Qui cerebrum imaginationis & rationis sedem contra ipsum vindicant, rectius in hoc melancholiam nidulari reputant. Sicut enim status animæ naturalis ejusque functiones & operationes è sanguinis circulatione per capitis vasa optime enucleantur: (vid. *Disputat. de morbis mentis Præs. Dn. D. Frid. Hoffmann. à Job. Jac. Strangio habitam*) Ita ex ejusdem circulationis sanguinæ per vasa cerebri tenore ac statu præternaturali hæc morbosus mentis affectus omnino derivandus est. Tales enim in mente oriuntur cogitationes, tales ideæ & inclinationes, qualis solet esse in capite sanguinis circuitus. Ipsa vero experientia stabilitur, melancholicos omnes ferme sanguine copioso, crasso, viscidiori, verbo: pro motibus naturalibus debite perficiendis improporcionado abundare, qui in capitis vasibus subtilioribus hæsitans perverfas phantasias producit. Hinc melancholia hypochondriaca omnium est decantatissima, eò quod ad eandem facillimè disponuntur hypochondriaci: Unde vero affectio hæc hypochondriorum oritur nisi à sanguine quem dixi crasso? Hoc respectu subjectum causæ omnino quandoque constituunt infimi præsertim, quin & medii ventris viscera, quæ sanguinis generationi & diathesi πρώτος vel δεύτερος velificantur, dum alia magis alia minus concurrunt. Imprimis ventriculus tanquam publicus corporis promus condus suos hic patitur manes. Neque lien insons semper est, qui in demortuis melancholicis sæpe tumidus aut aliis vitiosis qualitatibus destructus ab anatomicis observatus fuit. (Vid. *Theoph. Bonet. Anat. Pract. lib. 1. Sect. 9. Obs. 24. 26. 27. seqq.*) Proinde in cura melancholicorum, altero oculo hypochondria, altero caput respiciendum esse optimè monent Practici.

§. IX. *Insanie sive continuo astu ferociant, vel per intervalla*

re=

repetant, spiritum Duumviratus inquinant. [*Dem. Id. n. 36.*]
 ἔθεν ἐστὶν ἄλλο μανία ἢ ἐπίτασις τῆς μελαγχολίας ἐπὶ τὸ ἀγρί-
 τερον i. e. Mania nil aliud est quam intensio Melancholiæ ad
 majorem ferocitatem, *Trallianus* perbelle dixit. Non mo-
 do enim melancholici in maniacos exacerbantur & transeunt,
 (*Vid. Hildan. Cent. 4. Obs. 8. & p.*) Sed & maniacorum exempla
 suppetunt qui melancholici facti, quale est illud observatu
 dignissimum, quod allegat *Lazar. Riverius.* (*obs. 32. à Sam. Form.*
communicat.) Nec ergo ratione partis affectæ inter se different
 affectus hi in se invicem facile convertibiles. Equidem quam
 in reliquis deliriis extollit, eam quoque hic ingeminat sen-
 tentiam *Helmont*, nempe sedem mania esse in Duumviratu:
 ast rectius alii cerebrum in cujus poris spiritus hospitantur
 & ideæ formantur mania officinam constituunt; (*Vid. Job.*
Dolei Encycl. Medic. l. i. c. 4. p. m. 57.) in quantum illud a natu-
 rali statu deflectat, apparet ex anatome mania defunctorum,
 (*vid. Miscellan. N. C. Dec. II. obs. 234. p. 546.*) adeoque *Helmon-*
tius suo asserto nil aliud evincet, quam dari quandoque ma-
 niam per consensum hypochondriorum. Ut *Idem* anno-
 tavit, [*tr. Dem. Id. n. 42.*] *singulare est maniaco, quod utcumque nu-*
cus cubet humi, vel in marmore pernoctet, severissimo Boreæ flatu
non glaciatur, vel artus commoriantur sibi; quod phænomenon
 ex statu Massæ sanguineæ vitiose exæstantis explicandum
 venit. Hæc tamen frigoris tolerantia non semper solet ad-
 esse, siquidem & observantur maniaci, qui vestes non modo
 non dilacerant, sed etiam contra hybernum gelu eas expo-
 sicut; quin & *Platerus* maniacum frigore periisse & quasi
 congelatum altero mane inventum refert. (*observat. lib. 1. p.*
82.) Quod ad curam consideravit per ignem *Philosophus*
 (*c. l. n. 45.*) *ideam amentem jam impressam in radicalia vite prin-*
cipia non posse auferri una cum subjecto quod vestivit: Idcirco in-
veniendum erat remedium quod posset occidere, necare, tollere sive
obliterare prefatam illam amentie imaginem, sive maculam jam cha-
acterizatam, non secus atque macula fætui impressa, admota ma-

nu cadaveris, longa tæbe extincti, omnique vitæ proprietate exuti, donec frigus partem maculatam penetraverit, [quod sit spatio unius miserere] de cætero sponte evanescit. Eodem modo & mania ideam perire debere, sospite interim subiecto immediato, cui inheret; sive id fiat introducendo mortem ideæ, vel ingenerando æquivalentem ideam, aut præpollentem fatuæ ideæ. Quæ ipsa philosophia, non spernenda, quam pluribus (c. l.) profequitur. Quod ad soporifera, sanæ rationi consona (tr. Jus Duummverat. n. 56.) protulisse videtur. Sæpe per immania soporifera mania succurrere frustra est tentatum. Ita etiam eos, qui maniam opiatis compescere satagunt, insigniter errare docet, (tr. de Lithias. c. 9. n. 84.) cum omne opiatum in se sit amens; quia amentia nil præter somnium vigilans, siquidem vix decupla dosis somnum amenti conciliat minori autem dosi efficitur nihil. Si vero aucta dosi somnus amenti obrepit, dementiam & somnium vigili auget, ac disparatas insomniorum vanitates. Decepit autem scholas pergit n. 85. somnus sponte propria amenti obvians. Nam is ut ex bona causa provenit, ita & sanitatis præcursor index amentiam solutam iri spondet. Addit, quod in opio sit connexum virus aliquod, unde lethalia papavera somno decantantur à Poëtis. Ipse autem extollit miris præconiis [n. 86.] in sulphure vitrioli delitescens somniferum saccharinum, quod suavem apportat somnum, cum facultatum principalium restauratione. Simile in sulphure etiam agnoscit. Somnum autem laborem afferentem (qualis ex opiatis) malum judicat. Hæc quidem auditu non injucunda & ex parte vera, nec tamen scrupuli expertia, qui sanè sublatus fuisset, si Paracelsus aut Helmontius pro integritate, quam crepant, legitimam sulphuris hujus præparandi rationem addidissent, quam quidem Helmont indigitasse videtur Tr. Duumvirat. n. 9. Illæ enim præparationes quas Hartmannus, Quercetanus, Zwelfferus, Schroederus &c. proponunt, expectationi non satisficient. Imo paucissimi hodiernum credunt virtutem vitriolo inesse talem, quæ ad somnum inducendum & dolores fedandos opio præferri mereatur. (vid. Frideric. Hoffmann Clav. ad

ad Schroeder. lib. 3. cap. 26. p. 364.] Interim cum certum propter incertum deferendum haud sit, opium per correctionem à vitiosis qualitatibus, quas *Helmont* (c. 1. n. 8.) taxat, liberatum, pro re nata & prudenti administratione Medici nec in mania rejiciendum.

SECTIO III.

De

Morbis medii Ventris,
Asthmate, Incubo, Syncope.

§. I.

Asthmatis sedes est in Duumviratu, unde videlicet totius moderamen pender. (Tr. Asthm. & Tuss. n. 28.) Asthmatis nidus est circa stomachum. (Cust. Err. n. 40.) Asthma nominare licet caducum pulmonis, est quidem nidus ejus in Duumviratu, at tamen in area thoracis fructificat. (Asthm. & Tuss. n. 29.) Sagittator Asthmatis sicci est in Duumviratu: scopus vero ejus est pulmo: (ibid. n. 59.) Asthma siccum epilepsiam pulmonum vocat (n. 69.) Anhelitus difficultas confirmavit *Helmontium*, totam illius difficultatem ad stomachi contermina loca sitam esse, ac insontem pulmonem haberi. (Jus Duumvirat. n. 62.)

Satis operosus fuit *Helmont* in evolutione hujus affectus contumacissimi, quo inter incommoda corporis, *Seneca* esato, nullum molestius. Duplex autem statuit asthma, unum quidem muliebri, ex solo uteri regimine pendens, alterum vero promiscuum, utriusque sexui commune, (Asthm. & Tuss. n. 9.) quod ratione excretionis distinguit in humidum & siccum. Ut ratione partis affectæ scopum feriret, varia tela vibravit, mox enim membranam pulmonem ambientem & pulmonem ipsum, mox stomachum, lienem aut uterum pro sede hujus mali agnoscit. Ad Duumviratum tamen & stomachum imprimis

D 3

collima-

collimavit, quod ex præmissis apparet. Et sane quod humidum attinet non negandum est, hæere illud sæpius in stomacho, quam ipsis pulmonibus; quod si enim stomachus infarctus est saburra quadam crassa, viscida, mucilaginosâ, eaque ex quacunque causa occasionali in motum traducitur, ut incipiat turgescere & quasi inflari, periculosa satis producit asthma, partim quod nimia distensione ventriculi impediatur motus diaphragmatis pro respiratione maxime necessarius, partim quod diaphragma ipsum in consensum non levidensem trapiatur, ut illius convulsio & perversus motus subsequatur. Nec stertor, qui vulgo habetur signum infarctionis semper à pulmonibus oritur, sed observante *Etmullero* à materia viscidiori in stomacho collecta per sæpe confurgit. Imo scorbutici & hypochondriaci post pastum difficillimo asthma non raro vexantur, quod non nisi ex vitiosa ventriculi digestionem contingit. Huc respiciens *Helmontius* vomitoria commendat, quibus spinam extrahendam annicitur; nec in feliciter, calculi suum addentibus Practicorum celeberrimis, rationibus sat manifestis adjutis, æqualiter enim materiam haurit vomitus sive hæreat in stomacho sive in pectore. Notum est quod in omni vomitu simul insignis fiat constrictionis pectoris, & quod per motum gulæ sursum simul moveatur arteria aspera, ut adeo ex ventriculo & pectore simultanea fiat evacuatio. *Petri Poterii* primaria methodus curandi asthma consistit in vomitorio reliquis medicamentis præmittendo. (*vid. obs. cent. 2. c. 16. cent. 3. c. 22.*) *Timeus* à *Guldenkle* (*lib. 2. Epist. 13. p. 122.*) pertinacissimum hunc affectum nullisque cedentem remediis speravit per aquam benedictam *Quercetani* procurato vomitu. Legi meretur circa vomitoriorum in asthma usum eruditus discursus *Rosini Lentilii* in *Miscellan. Medic. Pract. P. 2. p. 626 sq.* (*Add. Hofer. Hercul. Medic. p. 118.*) Quin & ipse natura monstrat interdum usum vomitoriorum fore proficuum. *Bened. Sylvaticus* (*Cent. 3. Consil. 49.*) refert asthma singulis noctibus recurrentis cum suffocationis periculo, à quo non prius liberatus æger, quam

quam sponte succedente vomitu tam assumtorum, quam materiæ pituitosæ. Siccum quod concernit citra materiæ sensibilis excretionem contingit, & ab inordinatis motibus aut distortionibus spasmodicis tum in organis respiratoriis, tum extra ea originem sumit. *Helmontio* caducus aut epilepsia pulmonum vocatur, quam bene, meum determinare non est. Male habet ista appellatio *Rivinum*, (*Disputat. de Asthmat. §. 30.*) non incongrua tamen videtur *Wedelio* (*Disput. de Asthmat. Mechanic. Sect. 1. p. 19.*) Commendandum interim salutare consilium *Helmontii* in curando asthmate sicco, quando (*Asthm. & Tuss. n. 64.*) scribit, remedia asthmatis debentur sicco, quæ epilepsia inveterate; antispasmodica enim cum antihystericis pro sexus conditione maritata hæc omnium sunt convenientissima. *Frustraneas* recte dicitur in Asthmate, præsertim sicco, expectorationum sollicitationes per illinctus loch, syrupos, per plebotomiam, ac solutiva, per china, zaræ aut sassafras potus (quos falso exsiccentes nominant) perque Diætæ parsimoniam, (qui tamen in senæ asthmatico observaverat, eum melius habuisse subter jejunia & sub quadragesima, quam mox à Paschate, n. 70. cui & postmodum parciolem & duriolem cibum præscriperat n. 72.) sudores, balnea & cauteria (n. 36. 37.) ridetque quod hæserint circa pulmonem vulpis, quam indefesse currentem scirent (n. 76.) miraturque (*tr. Pleura furens n. 30.*) cur Loch sanum pariter non paraverint ex cauda equi tota æstate verrendis muscis agitata.

§. II. *Incubus* sive *Ephialtes* suscitatur è precordiis: Advenit enim plerumque sumta durioris cibi largiore cæna, vel alias laborante stomacho: ideoque id contingit non quidem cubanti latere dextro, sed tantum dormienti in lumbis supino, vel saltem latere sinistro, dum scilicet pene est dormitum satis. Est nempe onustus ac oneratus stomachus, ejusque nondum absoluta concoctio, ideoque contingit sinistro latere cubantibus, quorsum nempe os stomachi contortum est. (*Jus Duumvirat. n. 15.*)

Tametsi à nonnullis parvi pendatur & magis pro vexamine ludibrioque nocturno, quam pro gravi affectu habeatur, incu-

incubus, attamen si penitus considereretur, pro naturæ ludo ac joco minime, sed pro fati portentosa & periculosa ægritudine habendus, quia non solum per vigilias invasit, (*Job. Rhod. Cent. 1. obs. 54.*) sed & in epilepsiam, (*Tim. a Gùldenkl. Cas. lib. 1. c. 17. p. 44.*) Apoplexiam, (*Job. Rhod. c. 1.*) mortemque defuit. (*vid. Miscellan. Nat. Cur. Dec. 2. ann. 5. p. 446*) Circa subjectum sive partem primario affectam varii varias fovent sententias. Cerebrum affici opinantur *Sennertus*, (*Medic. Pract. lib. 1. part. 2. c. 29. p. 150.*) *Lud. Mercatus* (*lib. 1. d. intern. morb. curat. c. 10. fol. 21.*) *Petr. Forestus* (*lib. 10. de cerebr. morb. obs. 50.*) aliiq; Verum cum sit læsæ respirationis symptoma, unde & asthma nocturnum vocatur, merito sedes ejus in organis respiratoriis quærenda est. In præcordiis Incubus suscitatur *Helmont* docuit, quo nomine os stomachi indigitavit; potiori tamen jure diaphragma, quod & præcordiorum titulū à priscis magis temporibus obtinuit, pro parte affecta agnoscitur, non exclusis thoracis musculis præsertim intercostalibz, qui pro dilatatione thoracis in respiratione suam eamq; egregiam conferunt symbolā, siquidem juxta experimentū *Pecqueri* (*Diss. anatom. d. circ. sangv. p. 250.*) omnibus aliis musculis in pectore & abdomine rescissis, si diaphragma & intercostales illæsi mancant, æque respirare animal ac si nullum esset vulnus observatur. Ad nervos autem musculis respirationi servientibus dicatos una respiciendum est, quorum nempe aliquali obstructione, compressione &c. liber spirituum influxus præpeditur, hinc facile dilucidari valet illud phænomenon, quod à nervi intercostalis & phrenici irritatione, musculis thoracis & diaphragmatis convulsis, larynx etiam convellatur, ut cum sensu strangulationis loquela postmodum impediatur, aut saltem sonus inconditus proferatur; ex eodem enim nervo, qui intercostales movet, dimissus ramus laryngi prospicit. Ut vero præcordiorum titulo diaphragma potissimum afficiatur in incubo, extra culpam tamen stomachus omnino non est, utpote si alimentis durioribus & copiosis infarciatur, aut

aut flatibus distendatur, diaphragma sursum pellit. Hinc est, quod dorso dormientibus & quibus ex nimia ingurgitatione vel voracitate in cœna diaphragma sursum repellitur incubus sit frequentior, cum ii, qui strictiori utuntur diætâ & cœna moderatori, rarius aut nunquam eo corripiantur.

§. III. *Syncope immediate ab ore stomachi manat.* (*Ius Duumvirat. n. 21.*) *Syncope ac ore stomachi originem sumit.* (*Sed. anim. n. 7.*)

Syncopis tractationem imprimis circa subiectum difficilem esse præter *Alexandrum Massariam* & *Hieronymum Mercurialem* etiam alii præclarissimi autores docuere: Interim si phænomena in dicto morbo occurrentia ritè examinentur, illi facile assensum merebutur, qui à tot seculis cor pro subiecto syncopis constanter agnoverunt. Equidem hoc ipso tanta cordi dignitas, quantam olim obtinuit denuò non conciliatur, quâ nimirum præsuppositâ syncopen explicatum iabant Veteres: Si enim certum est, quod certum esse sensuum ope adjuncta evincit ratio, in corde nihil desiderari quod musculo datum, nec, quod musculo denegatum, in corde reperiri, non erit cor amplius sui generis substantia, adeoque nec certæ substantiæ, ut ignis, calidi innati, animæ &c. sedes, nec certi humoris, ut sanguinis generator, nec spirituum, quorundam vitalium productor; uti eleganter philosophatur *Nicol. Steno.* (*de muscul. & glandul. p. 27.*) Neutiquam tamen adduci possum, quin cum *Helmontio* è corde in os stomachi sedem syncopis transferam. Cum enim ejusdem formalitas in pulsu imminuto, & ad sensum fere abolito consistat, cor quoque systolen suam insigniter lædi divinor, vicio tum sanguinis, tum, qui ipsius conditiones sequuntur, spirituum. Remotius tamen quandoque concurrit ventriculus, præsertim si in eo acidum prædominetur, ita ut cruditates acidæ ad sanguinem delatæ ejusdem spirituaſcentiam & elasticitatem impediunt, spissitatem contra & stagnationes inferant, hinc scorbuticis & hypochondriacis familiare malum existit syncope. Sic *Galenus* stomachicæ syncopis mentionem fecit,

E

(de

(*de Symptom. caus. lib. 1.*) qualis illa, quæ quandoque oritur, ex vitio oris ventriculi vehementer dolentis, ab acri, venenoso aut crudo adhærente, vel falso pungente humore, adeò ut præ dolore dispentur spiritus, ac sic in syncopen acerbissimam & non raro in mortem occyissime prolabantur ægri, quam syncopis speciem inter eas numerat, quæ sunt per consensum Ludov. Mercatus. (*d. intern. morb. curat. l. 2. cap. 10. fol. 224.*)

SECTIO IV.

De Morbis infimi Ventris,
Apepsiâ, Fame caninâ, Cœliacâ passione, Lienteriâ, Vomitu,

§. I.

Apepsia, bradypepsia, appetitus dejectus, ciborum nausea oriuntur à splenis fermento deficiente. (*A sed. anim. ad morb. n. 10.*) Cramben dudum appositam plus quam semel recoxisse viderer, si de fermento splenis in stomachum spirando impræsentiarum vellem esse sollicitus, aut in eodem iterum iterumque refutando prolixus. Evolvat L. B. prioris exercitationis *sect. 4. §. 14.* ibidem plura hanc materiam concernentia inveniet. Quapropter sponte sua corruisse videtur præmissum Helmontii disterium, falsiori thesi superstructum. Ne tamen durius in Helmontium memet egisse, quis judicet, non rejiciendum plane arbitror, quicquid de fermento deficiente arbitratus est, ita tamen ut commentum de splenis elaboratione & transmissione separetur. Quemadmodum enim in statu f. n. menstruum, aut si mavis fermentum illud in glandulis œsophageis & stomachalibus elaboratum, inque ventriculum deciduum & congestum appetitus genuina causa existit: Ita si illud aut in sufficienti copia non præsto sit, aut quoad suam energiam non satis efficax pro vellicandis leniter ventriculi tunicis, non potest non appetitus prostratus & ciborum nausea oriri. Eadem ratione si illud

illud aut in quantitate quam par est minori secernatur & colligatur, aut qualitatibus viciosis imbutum sit, quid aliud sperandum quam aepsia, bradypepsia incommoda, & per consequens, cruditates nunc acidæ, nunc pituitosæ, nunc nidorosæ, pro conditione fermenti acidi, pituitosi, aut biliosi, verbo: cibis solvendis improportionati. De cætero bene se habet, quod statuit *Helmont*, fermentum per ætates & morbos minui. (*Retent. p. m. 495.*) Recte etiam acida desidi appetitui quandoque propinanda censuit, (*cal. effic. non diger. n. 24.*) quæ idem esurina ipsi dicuntur, & (*c. l. & Sextupl. digest. alim. human. n. 12.*) recensentur.

§. II. *Sub fame canina duplatur lienis fermentum.* (*Retent. p. m. 496.*)

Contrariorum contrariam esse rationem *Nestro* probe innuit; hinc cum ex fermento deficiente aepsiam & inappetentiam dependere statuisset, per bonam consequentiam in fame caninâ fermentum duplari asseruit, quæ assertio saniori Philosophiæ & Medicinæ non repugnat, nec cæteris paribus, i. e. remotis quæ lienem tangunt removendis, requirit, ut prolixius eidem inhæream.

§. III. *In Cœliacâ passione pylorus nunquam clauditur.* (*Pylor. Rect. n. 2.*) *Pertinax pylorus est in apertione, qualiter Cœliacis evenit* (*ibid. n. 5. p. 181.*)

Aut pro synonymis lienteriam & cœliacam habuit *Helmont* aut, quod probabilius, invicem confudit, cum tamen affectus sint invicem distincti, tum ratione excretionis, tam partis affectæ. In illa alimenta parum aut nihil immutata per alvum excernuntur, in hac autem cum excrementis confectus chylus rejicitur. Ibi ventriculus, hic intestina laborant, adeoque præmissa duo axiomata quadrassent potius pro declarando subjecto lienteria, quæ vitio pylori per sæpe contingit, quando ejusdem fibræ adeo laxæ & resolutæ sunt, ut massam alimentarem prius elabi concedant in intestina, quam chylus exinde elaboratus est, quandoque etiam ventriculi nimia sensibilitas adest, e. g. ab excoriatione, ulcere, acrimonia scorbutica,

butica &c. ut alimenta iusto citius expellat. Sed nec mēstruum stomachale semper immune, si pro extrahendo chylo iners existat. In cœliaca intestina affici dixi. Sicut enim ventriculi functio in eo maxime consistit, ut alimenta non solum contineat, sed & motu suo activitatem solventi majorem imprimat, imò ipsam massam magis subigat, atterat, ejusdemque resolutionem adjuvet: Ita intestinorum erat particulas evolutas laudabiles, lacteas, ab excrementitiis separare, illas ad venas lacteas urgere, has autem foras eliminare. Quod si igitur eveniat, ut intestinorum tonus sit nimis laxatus, aut orificia venarum lactearum sint obstructa, e.g. per cicatrices post dyfenteriam, aut pituitam latera intestinorum investientem, cœliacus fluxus subsequitur.

§. IV. *Vomitus fit dum clauso pyloro sese sursum contrahit, non quidem per corrugationem stomachi, sed motu rotari stomachi ad gulam, adeoque pylorus vomitum imperat & retentivæ non auscultat. (Pylor. Recl. n. 6.) Vomitus non fit nisi clauso & inverso pyloro. (ibid. n. 21.)* Pylori munus probe perspexit Helmont, eum videlicet esse Rectorem & Præsidentem retentionis in stomacho, dum sui apertura naturali transmittit inferiora versus ventriculi contenta, ut sui contractura præternaturali superiora versus regurgitare facit eadem. Quo præsupposito difficile ipsi haud erat, modum quo vomitus contingat adèdè bellè describere. Et revera dum pylorus fortiter se constringit, subito totius ventriculi motus invertitur, qui propter fibras circulares à pyloro progreditur ad orificium sinistrum, quod convulsam ob fibrarum identitatem gulam in consensum rapit, ut contenta stomachi per os foras protrudantur. Ex ipsa rei veritate hæc esse desumpta confirmat, & verosimilia anatomica Olai Rudbeck Paris, (obs. anat. 20. Vid. Sibold. Hemsterhus. Mess. aur. p. 332.) ita vero inquit ille: *Canis vivus sæpius vomitionis adlum palam fecit, primo pylorus se contraherebat, mox systole totius ventriculi ab orificio inferiori ad superius sequebatur, ac tandem oesophagi, materiam effundentis. Idem illustrat observatio Kerckringii (Spicileg. Anat. c. 1.) de nummo à puel-*

puella improvide deglutito, ac intra Pylori circumulum hærente, hincque ad vomitus pertinaces ac tandem lethales stimulantem. *add. Salmuth, (Cent. 1. obs. 20.) Benivenius (d. abdit. morb. caus. c. 36. p. 239.)* quorum ille vomitum à pylori scirrho, hic ab ejusdem callo recenset. Quicquid autem horum, duo tamen circa *Helmontianum* hoc dogma monenda veniunt, quorum prius, omnem quidem vomitum supponere pylori convulsionem, minime tamen semper adeo arctam ejus occlusionem & quasi sigillationem, ut instar janitoris pertinacioris non emittentis contenta se habeat: Cum non raro infra hunc janitorem & in tractu intestinali stimulus ille everforius spasmodicus hæreat, qui per pylorum ad gulam usque continuatur, quod vel sola sæcum, per os in morbo iliaco exclusio evincit. Nec de nihilo est quod *Riolanus (Enchirid. Anat. Patholog. l. 2. c. 17.)* disserit, illam duodeni ad spinam replicationem non raro vomitibus occasioni existere, quatenus bilis transfusus in hac aliquando prohibeatur, hinc ad ventriculum regurgitet. Deinde nec ideo *Helmontio* concedenda monarchalis illa pylori potestas, quam in fibras totius stomachi habere credit; quatenus instinctus vomituriendi non semper pylorum afficiunt, sed intermediam utriusque orificio non raro partem, imo alterum orificium, quemadmodum *Hildanus (Cent. 5. obs. 36.)* vomitum ab ulcere orificii superioris testatur; ita ut sine pylori retractione hæc quidem excretio vix unquam concipi queat, non tamen semper hic primo irritetur, sed aliquando à fundi fibris in consensum trahatur, adeoque ejus functio naturalis pariter alterius facultatis, scilicet fibrarum contractricis, sit pedissequa, & harum motui simpliciter subjecta, secus ac *Helmontius* sibi concepit eandem. *Vid. Maguific. Bobnii Dissert. de Vomitu §. 3.*

SECTIO V.

De

Artuum Morbis, Arthridite, Podagra, Ischiadico malo.

E 3

S. I.

Arthritis pro causa agnoscit acidum, quod licet stomacho sit gratum, in fundis tamen alienis evadit inimicum. (*A sed. anim. ad morb. n. 5. 6. 7. n.*) In Arthritide præcedit stomachi quædam indispositio cum febricula, antequam ullum signum in artubus e-luce-scat. (*Ignot. act. regim. n. 40.*) Podagrici accusant stomachum, seque ibidem primos sentire motus ac velut agitationes febriles tarquam præcursores accessus. (*A sed. anim. ad morb. n. 9.*) Podagrici plures sibi instantem accessum prædicere norunt ex mutato excremen-to intra pedis digitos nascente. (*Volup. vivent. morb. n. 19.*) Ischia-dica passio a pyloro male affecto. (*Jus Duumvirat. n. 20.*)

Arthritidis notio generalis est, & quatuor vulgo comple-ctitur species, pro diversitate articulorum diversa nomina for-titas; Chiragra dicitur cum manuum, Ischia cum circa co-xendicem, gonagra cum genuum, podagra cum pedum arti-culos dolor immanis invadit & laceffit. Verum intra arthiores hos cancellos non terminatur hujus mali furia, sed ejusdem activitatis sphaera in omnes totius corporis articulos extendi-tur, ita ut Trachelagram, Rachidagram, Cleidagram, Pe-chyagram, Rhinagram, imo & Glossagram passim deprehen-das penes autores; prout nimirum nunc cervicem, nunc dor-si spinam, nunc clavículas, nunc cubitum, nunc nasum, nunc linguam affligit. De dentium podagra etiam *Strobelbergeri* extat libellus. *Helmontius* originem & causas hujus morbi ex-plicaturus stomachum primario inculcat, cujus indispositio semper præcedat antequam doloris signum in artubus com-pareat; deinde aciditatem hostilem in habitum corporis de-ferri atque ibidem instar spinæ pungentis mordicare statuit, ut hinc etiam synovia ab aciditate grumescat, caseiformis & opaca fiat. Synovix autem notione intelligit mucilaginem, quandam pellucidam, qualis vitulo mactato amputatis pedi-bus è tibiis stillat, unde producatur degener morbosus par-tus, infelix nodorum mater, illa nimirum calx & creta, qua synovia reddatur inepta, ut juxta solitum tenorem sanitatis tota exhalet absque capitis mortui residentia. (*Volup. vivent. morb.*)

morb. antiqv. putat. n. 20. 21.) Porro Vini meracioris potu largiori arthriticidem accelerari, nec non per libidinem à concubitu excitari posse, hinc inde in allegato Tractatu iudicat. Hæc *Helmontiana* nec rationi, nec placitis celeberrimorum Practicorum contrariari, est in proparulo. Quod stomachum attinet, *Th. Sydenham* accuratissimus Podagræ observator, cujus dolores, cum *Tractatum de Podagra* ederet, per triginta & quatuor annos sustinuerat, c. l. p. m. 27. ita scribit: *omnes animi nervos variis huius morbi phænomenis acriter intendens, illum à vice seu labefactata tam in partibus quam succis corporis universis concoctioni orium debere existimo.* *Experientissimus Doleus* in *Encyclop. Med. Theoret. Pract. Lib. 3. c. 14. §. 10.* his consentit: *Nos huius affectus causam statuimus primum vitium in depravata alimentorum digestionem, in ventriculo aliisque visceribus & glandulis digestionem dicatis facta.* Quæ de acido disserit *Noster* ab eodem confirmantur egregie c. l. *Hostes*, inquit, *in arthritide fixa sunt particule acide, quæ partes membranaceas & nerveas, seu ligamenta & tendines rodunt.* Nec dissonit iudiciosissimus olim *Lipsiensium Medicus ac Professor Eitmullerus* in *Colleg. Pract. cap. XI. fol. m. 469.* ita enim ille: *Quoad causam efficientem omnium optimè eadem à Tachenio expressa videtur: nempe acidum volatile spirituosum, sui tamen generis seu specifici saporis spiritui influo maritatum, synoviam imprimis & partes vicinas membranaceas inquinans & affligens primarius tortor est.* *Prima huius acidi spirituosiorigo est ex primis viis, quam potius ex depravata digestionem primam cum Tachenio, quam ex pancreate aut glandulis cum Sylvio derivare placet &c.* Neque tophorum & nodorum arthriticorum generationem ineleganter descripsit *Noster*. *Revera enim ros ille dulcis, chylofus, alkali temperato turgidus, qui ceu nutrimentum ligamentorum & membranarum ipsorumque forsan ossium intra articulos pro motu facilitando colligitur & instar axungie ossium articulationes oblinat, hæc, inquam, synovia acidi illius peregrini spicula potissimum experitur, ita ut successive instar albuminis ovi siccetur, & tandem in cretaceam seu gypseam substantiam coaguletur.* De materia tali podagra

grica chymice per ignem examinata videri poterit *Kerckringius*.
(*Spicil. Anatom. obs. 28. p. 66*) Nec in caularum remotarum icru-
tatione & indicatione aberravit; in quarum censum vini &
veneris intempestivum & immoderatum usum maxime retu-
lit; probe forsan gnarus illius Græcorum antiquissimi & veris-
simi epigrammatis:

Λυσιμελῆς Βάκχῃ, καὶ λυσιμελῆς ἀΦροδίτης,
γενῶνται θυγατρὶς λυσιμελῆς ποδάγρα.

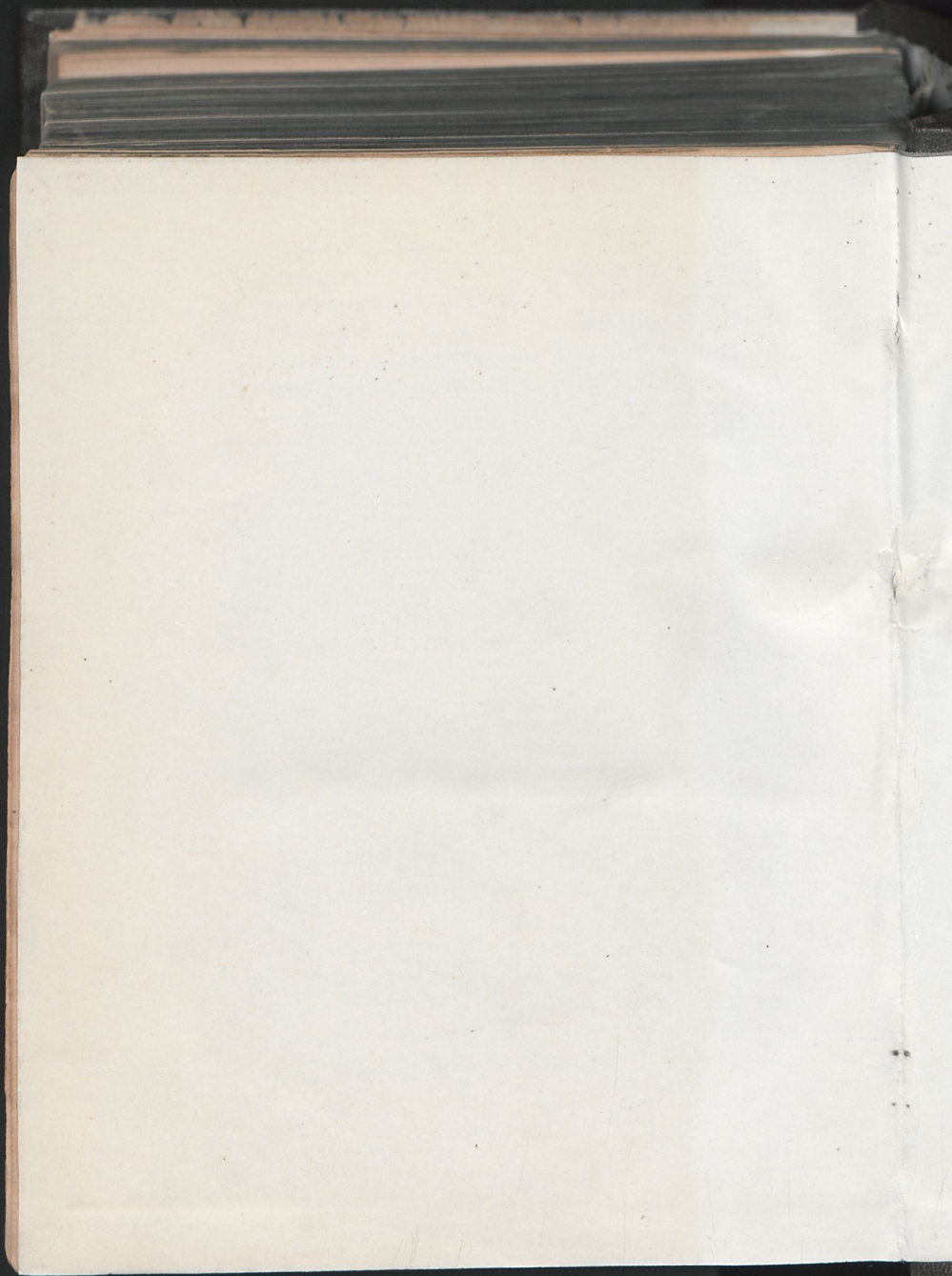
Quod *Hummelberg* ita reddidit ad *Sammonic* c. 41. p. 196.

*Connuptis Venere & Baccho solventibus artus
Nata artus solvens nascitur his podagra.*

Unde procul dubio *Nostratum πολυθυρίωντος*,
Bacchus der Vater / Venus die Mutter /
Ira die Hebamm / zeugen Podagram.

Quas de podagræ præcursoribus præmissi observationes binas
Helmontii, de febrilibus agitationibus, quas ad februm catar-
thium naturam accedere *Sylvius* asserit, nec non de mate-
riæ tophaceæ alteratione, experientia approbat. Saltem ratio-
ne passionis Ischiadicæ, quando pylorum male affectum tradit,
qui furiose impellatur, & per actionis regimen os ischion affi-
ciat, meum moror calculum, quin potius eandem cum arthri-
tide fixa, cujus species est, originem ipsi affigno.

Et hæc quidem de Pathologia Duumviratus *Helmontiani* delineasse
sufficiat. Primæ linæ sunt Pathologiæ, non Pathologia completa. Quis
enim hanc *Iliadem* concinne includeret nuci, & variam variorum morbo-
rum historiam tenui & brevi *Exercitationi*? *Helmontium* secutus morbi
naturam breviter recensui, curam etiam aliquando, si quidem eam attigit,
si non, sicco præterii pede. Poterunt adhuc aliquot superesse ab *Helmon-
tio* Duumviratui assignata corporis pathemata, qualia *Tr. Sed. Anim. n. 32.*
allegavit pallores, tremores, siccitates, tormina, paralyfes, contracturas,
& forsan alibi alia; sed cum in sola horum denominatione acquieverit, plura
super illa non commentando, chartæ & tempori parcendum fuit, & ne limi-
tes *Exercitationis* transgrediendo, L. B. nauſeam moveam, benevolentia-
que ejus abutar. Quod deest, supplebit forsan *Franciscus Oswald Grembs-
ius*, & futuro tempore in Pathologia *Helmontiana*, quam in *Introductione*
in *Archivum Arcei* vitale & fermentale *Joh. Bapt. van Helmont* in dedi-
catione promissit *Dn. D. Martinus Heer*. Deo interim O. M. humillimas ago
gratias, pro largita hætenus studiis meis benedictione. Illius gratia etiam
Praxi futuræ adſistat, ut & ex hac in ipsius gloriam proximus uberri-
mum capiat emolumentum.

✓
UF 1378

ULB Halle 3
001 958 240

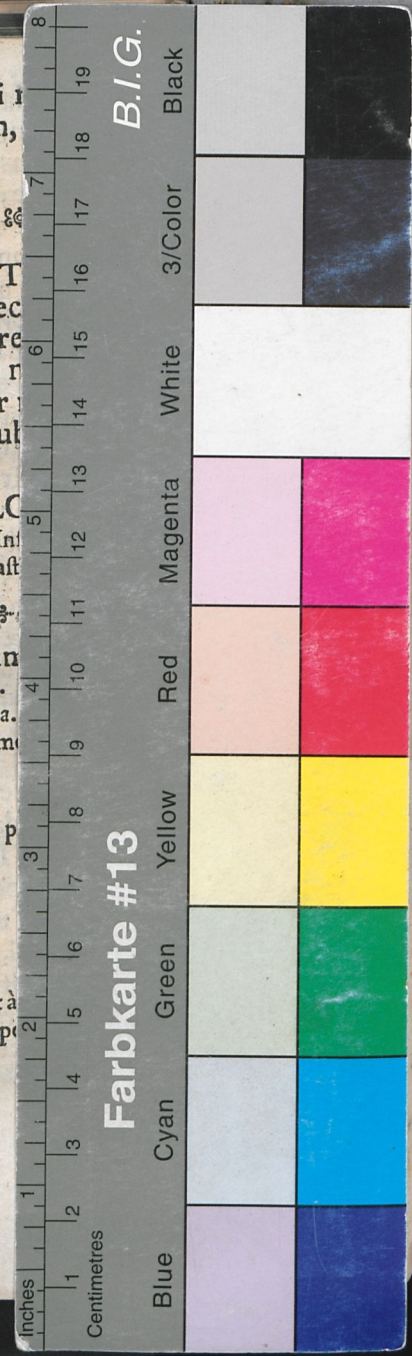

sb

VD 18

VD 77

EXERCITATIO MEDICA INAUGURALIS,
SISTENS
PATHOLOGIAM
DUUMVIRATUS
HELMONTIANI,

19. 16
Quam,
In Alma Regia & Electorali Fridericiana,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HÆREDE,

ac reliqua,
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
MED. D. EJUSDEMQUE ET PHIL. NAT. PROF. PUBL. ORD.
h. t. DECANO, POTENTISS. REGIS BORUSS. CONSIL.
ET ARCHIATRO,
DN. PATRONO, PRÆCEPTORE AC HOSPITE SUO OMNI OB-
SERVANTIÆ CULTU PROSEQUENDO,

PRO LICENTIA
Summos in ARTE MEDICA Honores & Privilegia
Doctoralia adipiscendi

ad diem Jul. Anno MDCCIV. Horis ante & pomeridianis
IN AUDITORIO MAJORI
Eruditorum disquisitioni publicæ submittit
IMMANUEL HEINRICH GARMANN,
Chemnicio - Misnicus.

HALÆ MAGDEB. Litteris Christ. Henckelii, Acad. Typogr.

